

Život djeteta promatrajući dječji crtež s obzirom na njegovu sadržajnu stranu. Isto tako možemo otkriti na kojem se stupnju razvoja nalazi dijete. U ovome dijelu autorica se bavi pitanjima kao što su pobuda i intencija dječjega likovnog izraza te opisuje faze razvoja dječjega crteža pozivajući se na mnoge autore. Drugi dio bavi se jednim od najzanimljivijih područja dječjega stvaralaštva, dječjim crtežom. On je nužan za pravilno shvaćanje dječjega razvoja. U okviru ovoga dijela autorica se dotiče pitanja u vezi s dječjim crtežom kao što su što je dječji crtež, koja je intencija ili pobuda dječjega crteža, što je tematika dječjega crteža te fazama razvoja dječjega crteža. Tekst je prožet nizom dječjih crteža koji doprinose boljem razumijevanju razvoja likovnog izraza djeteta. Proučava se i dječji doživljaj prostora, koji je usko povezan s doživljajem vremena, a stječe se u procesu razvoja djeteta.

Težište posljednjega poglavlja je na razvoju govora i mišljenja. Autorica tvrdi da je govor rezultat djetetove vlastite djelatnosti pod utjecajem odgoja. Ističe kako bi odrasli trebali utjecati na razvoj govora kod djece da bi se on što brže i pravilnije razvijao te navodi određeni smjer i karakteristike njegova razvoja.

Fragmenti o djetinjstvu doprinose hrvatskoj povijesno-pedagoškoj baštini i oživljavaju znanstvenu baštinu dr. Anke Matić, koja je vrlo važna za područje ne samo psihologije nego i pedagogije.

Filipa Ribičić

Danica Nola. *Dijete, igra i stvaralaštvo – odabrane pedagojske teme*. Zagreb: Novi redak, 2021., 165 str.

U Zagrebu je 2021. u izdanju Novoga retka tiskana knjiga *Dijete, igra i stvaralaštvo*, nastala tematskim izborom objavljenih radova Danice Nola. Sastoji se od tematski povezanih poglavlja kojima prethode predgovor i riječ nakladnika, a nakon posljednjega poglavlja slijedi napomena o priložima u knjizi te poglavlje „Pedagoško naslijeđe Danice Nola”, čiji je autor doc. dr. sc. Branimir Mendeš, koji je dao prijedlog za izbor radova u knjizi. Spomenuto poglavlje sadržava životopis i bibliografske podatke o Danici Nola. Poglavlja su organizirana tako da prikazuju autoričine poglede na različite pedagoške fenomene u više dijelova.

Autorica rasprava i članaka uvrštenih u ovu knjigu, hrvatska pedagoginja, učiteljica i pedagoška vizionarka Danica Nola (1910. – 2005.), tijekom svojega dugogodišnjeg rada aktivno je surađivala u reformiranju školskoga sustava Hrvatske nakon Drugoga svjetskog rata te je važna suautorica i urednica više knjiga. Za sam nastanak knjige možemo zahvaliti docentu na Filozofskom fakultetu u Splitu, doc. dr. sc. Branimiru Mendešu, čije je uže područje interesa u znanstvenom radu povijesni kontekst institucijskoga predškolskog odgoja, kurikulumi obrazovanja odgojitelja djece rane i predškolske dobi i teme iz novije nacionalne povijesti pedagogije.

U predgovoru profesor emeritus Vlatko Previšić ističe važnost doprinosa ove knjige hrvatskoj povijesno-pedagoškoj baštini, čija je objava iskorak u istraživanju naše pedagoške prošlosti.

Knjiga se može podijeliti na šest tematskih cjelina. Započinje naslovom „Igra i dijete”, koji možemo smatrati prvim dijelom, a razmatra važnost i odrednice dječje igre. U njemu su sadržani autoričini stavovi o djetetu i njegovu djetinjstvu, u kojima iznosi upute za obogaćivanje dječjega autohtonog življenja. Pojam igre određen je kao način življenja djeteta. Ističe se i važnost dječje slobodne igre za kreativno stvaralaštvo djeteta, čime autorica zaključuje o nedjeljivosti kreativnosti i igre. Autorica nas upoznaje sa stvaralačkim igrama, kojima je posvećen jedan naslov u knjizi. U njih ubraja dramske igre, igre riječima, muzičke igre, igre tijelom, likovne igre, igre s materijalom i matematičke igre. One su autentičan dječji izraz koji proizlazi iz djetetove potrebe za igrom.

U drugome dijelu, „Stvaralaštvo i dijete”, autorica iznosi svoje stajalište o povezanosti djeteta, igre, stvaralaštva i umjetnosti. Počinje, kao i mnogi autori, povezivanjem igre i stvaralaštva, odnosno djeteta i svijeta umjetnosti, pritom zanemarujući njihove različitosti. Ovaj dio teži prikazivanju i bližem određivanju stvaralaštva kao pedagoškoga fenomena oslanjajući se na stavove brojnih autora. Nadalje, u poglavlju „Hod djeteta do umjetnosti” ističe važnost prisutnosti umjetnosti u odgojnom procesu. Umjetnost podrazumijeva stvaralaštvo i može na razne načine pomoći djetetu u spontanom procesu doživljavanja svijeta i sebe. Ona ima vrlo važnu ulogu u cjelovitom razvoju djeteta.

U trećem dijelu, koji možemo nazvati „Kreativni odgoj”, težište se stavlja na prepoznavanje i njegovanje stvaralaštva u odgoju djece. Autorica daje sugestije koje vode ispravnim putevima kreativnoga odgoja te ističe kao važno poticanje stvaralačkoga rada svakoga pojedinca. Pritom je jednako važno stvoriti uvjete i za društvene aktivnosti djece. U ovome dijelu prikazuje se razrada konceptata kreativnosti, smisao i njezino pojmovno određenje, oslanjajući se na brojne autore. Predstavljena je analiza pojma kreativnosti preko anketnoga pitanja, gdje odgovori upućuju na složenost njezina pojmovnoga određenja.

Autorica nas u četvrtom dijelu upoznaje s pedagoškim pristupom dramskome radu. Smatra da on treba biti dio sustava odgoja i obrazovanja sve djece. Također daje savjete za dramski rad s djecom u dobi od pet do osam godina, od devet do dvanaest i od dvanaest do petnaest godina. U tim poglavljima naglašava senzibilnost pedagoga za stanja koja se zbivaju u dječjem razvoju. Izrazito vrijedan dio ove knjige posvećen je pogledu na dramsko stvaralaštvo u izbjegličkom logoru El Shatt. Dramski rad pomogao je djeci da pronađu izlaz iz bolnih osjećaja.

Razmatra se i slobodno vrijeme mladih, što možemo smatrati petim dijelom knjige. Autorica je velik dio svojega rada koncipirala i teorijski analizirala slobodno vrijeme djece i mladih. Smatra da ne bismo smjeli odvajati slobodno vrijeme djece od školskoga te se zalaže za njegovu bolju organizaciju. Slobodno vrijeme promatra se kao kulturni fenomen suvremenoga društva, što je aktualno i danas. Utvrđuju se smisao, cilj i značenje slobodnoga vremena u odgoju.

Zadnji dio knjige razmatra suvremeni svijet. Ističe se sve slabija komunikacija između djece i odraslih i otuđenost od slobode. Djeci je nužna sloboda da bi mogla izraziti svoju kreativnost. Ona je postavka na kojoj se temelji suvremeni koncept odgoja i obrazovanja. To je razlog zbog kojega se stvaralaštvu posvećuje sve veća pozornost našega društva.

Danica Nola u skupu radova donosi širok spektar razmatranja djeteta i djetinjstva. Povezuje igru s kreativnošću, a igru i kreativnost dovodi u vezu s djetetom i umjetnošću. U knjizi *Dijete, igra i stvaralaštvo* prikazani su mnogi pedagoški fenomeni čije su značajke aktualne i danas.

Filipa Ribičić